

מטות, מסעי (74)

מטות

"אחר תאסף על עמיק", הואיל ואוכל לקבור אותך, כהבטחתי.

לא יחל דָּבָרוֹ (ל, ג)

רבי יהונתן אייבשיץ בספרו "מדרש יהונתן"

והייתם נקיים מה' ומיִשְׂרָאֵל (לב, כב)

מצינו בתורה שתי מידות בהתנהגות האדם. התורה אמרה: "והייתם נקיים מה' ומיִשְׂרָאֵל", ואילו התנא בפרקי אבות אומר: "אל תהיה רשע בפני עצמך" היינו, מצד אחד נדרש האדם לצאת נקי וצדיק גם בעיני אחרים, ומאידך גיסא, די לו שהוא נקי בעיני עצמו. אלא בזמן שהאדם הוא איש ציבור, בעל מעמד, לא די בכך שהוא עצמו יודע על נקיות מעשיו, חייב הוא להסיר לזולת שפתיים, כדי שלא יתחלל שם שמים על ידו ח"ו. אבל אדם פרטי, שאינו בעל עמדה ציבורית, די לו אם יודע הוא בעצמו שהוא נקי במעשיו.

חפץ חיים

מסעי

מסעות המדבר לעומת מסעות הגלות

וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת מוֹצְאֵיהֶם לְמַסְעֵיהֶם עַל פִּי ה' וְאֵלֶּה מַסְעֵיהֶם לְמוֹצְאֵיהֶם (לג, ב)

ביאור נפלא בכפל לשון והיפוך הדברים בפסוק, אמר הגאון רבי שמואל אהרן יודלביץ. להגאון רבי חיים מוואלוז'ין, היה תלמיד, קדוש ה' וצדיק, רבי זכאי היה שמו, ועליו סיפרו שכאשר היה קורא בערב שבת קודש, שנים מקרא ואחד תרגום בפרשת מסעי, היה בוכה בכיות עצומות, וכאשר שאלהו לפרש בכיו, אמר: דעו לכם, כי בפרשת "אלה מסעי" נרמז כל המסעות והגלויות שיעברו על בני ישראל עד ביאת משיח צדקנו, ואני רואה את המסעות שעדיין יהיה עלינו לעבור, וכיצד לא יזילו עיני דמעות?

ובזה, כתב הגרש"א יודלביץ, אמרתי לפרש את הפסוק "וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת מוֹצְאֵיהֶם לְמַסְעֵיהֶם עַל פִּי ה' ", אלו המסעות שנסעו במדבר בצאתם ממצרים שם היה "מוֹצְאֵיהֶם", מארץ מצרים "מוֹצְאֵיהֶם", כי הדרך היתה לצורך ביאה לארץ ישראל, ונמצא שתכלית "מוֹצְאֵיהֶם" היתה "לְמַסְעֵיהֶם", ללכת לארץ ישראל, והיה זה "עַל פִּי ה'".

לעומת זאת המשך הפסוק: "וְאֵלֶּה מַסְעֵיהֶם לְמוֹצְאֵיהֶם", מתייחס לגלות הארוכה שאנו נמצאים בה בעונותינו, שבה אנו יוצאים מגלות לגלות ואין רואים

ב"אסופת מדרש אליהו, מובא מדברי רבי יסף צבי הלוי: התורה באומרה "לא יחל דָּבָרוֹ" באה להורות לאדם לבל ישתמש בכח הדיבור שניתן לו לחולין, כדברי חז"ל (חולין פט.): אמר רבי יצחק: מאי דכתיב (תהלים נח): "הָאֱמָנָם אֵלֶם צֶדֶק תְּדַבְּרוּן מִיִּשְׂרָאֵל תִּשְׁפְּטוּ בְּנֵי אָדָם", מה אומנותו של אדם בעולם הזה? ישים עצמו כאלם. וכבר עמד הגר"א על הדברים, הכיצד שייך לכנות שתיקה בתואר "אומנותו", וכי מה הדמיון בין "שתיקה" לבין "אומנות"? אלא כשם שהאומנות מחייה את בעליה ומאפשרת לו להתקיים, כך מיעוט שיחה ודיבור גורם חיות לאדם. וטעם הדבר, כי כשם ששנות האדם קצובות לו, כן דיבוריו קצובים לו, היינו כמה דיבורים ידבר בשנות חייו. נמצא כי כל שימעת האדם בדיבור, כך מאריך הוא את חייו, וחלילה להיפך, אם מרבה שיחה חיו מתקצרים. הרי שהשתיקה כמוה כ"אומנות" המחיה את בעליה.

רב יששכר דוב רובין זצ"ל בספרו "שנים מקרא"

וַיִּדְבֹּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר, נָקִים נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמִּדְיָנִים אַחֲרֵי תֹאסֵף אֶל עַמִּיךָ (לא, א, ב)

צריך להבין, מדוע שמה ייאסף אל עמיו דווקא אחרי שינקום נקמת המדיניים? הגמרא (סנהדרין לט.) מספרת: שאל אפיקורוס אחד את רבי אבהו, אלוקיכם כהן הוא, וא"כ, כאשר קבר את משה היה צריך לטבול, וא"כ כמה טבל? א"ת שטבל במים, הא כתיב (ישעיהו מ, יב) "מִי מִדְּבַר שֶׁעָלָו מִים", כלומר הקב"ה מודד את המים בכף ידו, וממילא אינו יכול לטבול בזה. אמר לו רבי אבהו: באש הוא טובל, שנאמר "כִּי הִנֵּה ה' בָּאשׁ יָבֵא", שאל המין: וכי טבילה באש מועילה? אמר לו רבי אבהו: אדרבה, עיקר טבילה צריכה להיות באש, כמו שנאמר במדין "כֹּל אֲשֶׁר לֹא יָבֵא בָאשׁ, תַּעֲבִירוּ בַּמִּים", כלומר שלכתחילה צריך לטבול באש, ואם אי אפשר, יטבלו במים. ומובא בגמרא (סוטה יג:), שבשעה שמת אהרן, הקב"ה הבטיח למשה שהוא בעצמו יקבור אותו. ולפי"ז יובן הענין היטב "נָקִים נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמִּדְיָנִים", וממילא כל שללם יבזז, והרי שלל זה יצטרך טבילה, ככתוב בהמשך הפרשה, וטבילה זו תהא כך: "כֹּל אֲשֶׁר לֹא יָבֵא בָאשׁ, תַּעֲבִירוּ בַּמִּים", הרי מפסוק זה אפשר ללמוד שהקב"ה יוכל לקבור את משה, שהרי מפסוק זה למדנו שמועילה טבילה באש, ולכן אמר לו הקב"ה

הלכה: שכת לומר בברכת מעין ג' "כי אתה ה' טוב ומטיב".

שאלה: בברכת מעין שלש שכת לומר כי אתה ה' טוב ומטיב לכל, אמר רק: ונברכך בקדושה ובטהרה ונודה לך על הארץ ועל המחיה ברוך אתה ה' על הארץ ועל המחיה. האם חייב לחזור? שהרי ברכה אחת מעין ג' מכוונת נגד הברכות של ברכת המזון, ולכן אומרים גם כן "כי אתה טוב ומטיב" כנגד ברכה רביעית של ברכת המזון. נמצא א"כ שאם החסיר: כי אתה טוב ומטיב הרי זה כאילו החסיר ברכה ד' וחייב לחזור? **תשובה:** לכאורה א"א לחייבו לחזור על ברכת אחת מעין ג', בגלל שהחסיר כי אתה טוב ומטיב לכל, דהרי פועלים עוקרין אותה. אלמא לא תקנוה שיעכב בדיעבד. ולכן כל עוד שאין לנו ראייה ברורה שמעכב וחוזר, ספק ברכות להקל. ומה טוב אילו היה יכול לאכול שנית ולברך מחדש את הברכה מעין שלש.

רב זילברשטיין שליט"א בספרו "חשוקי חמד" על מסכת ברכות

פתגם: בלי משקפיים לא רואים למרחקים, ובלי מוסר לא רואים גם היכן שעומדים.

ספר "שמחלה"

חקירה: ממחק בשבת: המלאכה היא שמסיר את השערות מעור או שעושה את העור חלק (מי טל ממחק א)

ספר "קובץ יסודות וחקירות"

סיפור: בן חובה לעשיה

ישבו רבנים בצוותא ושוחחו בעניני דיומא. לפי דעתי, שח אחד הרבנים, חייב רב בישראל לדעת את לשון המדינה. נענה לו רבי חיים מבריסק ואמר: גם ידיעת התורה היא בגדר חובה לכל רב בישראל, ובכל זאת יש רבנים שאינם יודעים תורה.

ספר "חד וחלק" ח"א

שבת שלום!

יוצא לאור לרפואה שלימה של דינה בת מרים, רפאל יהודה בן מלכה, אליהו בן מרים, שלמה בן מרים, ג'ילברט יפה בת מרים. לזיווג טוב לשלמה בן אסתר. לעילוי נשמת של ג'ינט מסעודה בת ג'ולי יעל, לעילוי נשמת שלמה בן שמחה.

את הדרך לשוב לארץ ישראל, וכאן "מסעייהם", כל תלאות ומסעות הגלות, הם "למוצאיהם", כדי לקרב את הגאולה ולצאת מן הגלות. **ספר "ושלל לא יחסר"**

ויסעו מרפידם ויחננו במדבר סיני, ויסעו ממדבר סיני ויחננו בקברת הפאזה (לג, טו, טז)

נראה לפרש בדרך רמז. הנה כאשר היצר מפתה את האדם לסור ח"ו מהדרך הטובה, תחילה הוא מפיל עליו עצלות, ואם האדם אינו מתגבר עליו בכל כחו להיות זריז, מתוך שהוא מתעצל להשכים בבוקר לעבודת בוראו. הוא בא לידי ביטול תורה, ומתוך שאינו עוסק בתורה הוא בא לידי תאוות רעות חלילה. לכן תחילת ההתגברות על יצרו צריכה להיות, לבא למדת הזריזות שמתוך כך יזוז עצמו לעסוק בתורה ומתוך כך יהיה נזהר מתאוות רעות ומעשים רעים. זהו שאמר הפסוק, **"ויסעו מרפידם"**, הם הסיעו עצמם מרפיון ידים ועצלות, ויחננו במדבר סיני, מתוך כך היו עוסקים בתורה, ויסעו ממדבר סיני, וע"י שהיו עוסקים בתורה ויחננו בקברות התאוה, קברו את התאוות הרעות.

מטעמי שולחן בשם "מאור השמש"

ויצל אהרן הפהן אל הר הקר על פי ה' וימת שם (לג, לח)

משה רבינו התפלל תקט"ו תפילות כמנין "ואתחנן" כדי לזכות ולהיכנס לארץ ישראל. ואמרו חז"ל (סוטה יד): ביקש משה להיכנס לארץ כדי שיהא בידו לקיים את המצוות הנוהגות בה. וקשה, מדוע אפוא לא נהג אהרן כמשה אחיו ולא הפיל תחינה לפני הקב"ה שיבטל מעליו אותה גזירה ויזכה להיכנס לארץ ישראל ולקיים המצוות התלויות בה. יש לומר: מובא במדרש (במד"ר יט, ט): ולמה נחפש אהרן בחטא מי מריבה... משל לבעל חוב שבא ליטול גורנו של לוח ונטל שלו ושל שכנו, אמר לו הלוח, אם אני חייב, שכני מה חטא. אף כך אמר משה רבינו: אני הקפדתי, אהרן מה חטא. לפיכך הכתוב מקלסו (דברים לג, ח) **"וללוי אמר תמיך ואוריך לאיש חסידך אשר נסיתו במסה"** וכתב ב"עץ יוסף": ואיתא בספרי: תריבחו על מי מריבה, אם משה אמר על מי מריבה **"שמעו נא המורים"**, אהרן ומרים מה עשו, ואף על פי כן קנסתי מיתה גם עליהם. מבואר אפוא שהגזירה על אהרן במי מריבה למות במדבר ולא להיכנס לארץ לא היתה כלל מחמת החטא, אלא רק ניסיון הוא לו אם יטען כנגד מידת הקב"ה ח"ו, **"אשר ניסיתו במסה"**. ואכן אהרן הצדיק אחז במידתו וידום לה' ולא הרהר אחרי מידותיו, כפי שעשה במות עליו בניו נדב ואביהוא. ולפי זה מובן העניין שלא ביקש אהרן כלל להיכנס לארץ ישראל, כי המיתה שנגזרה עליו במדבר לא היתה כעונש אל חטאו אלא רק לניסיון, ואם כן איך יבקש לבטל ממנו אותו ניסיון, הלא אין לו אלא לעמוד בו.

רב יששכר דוב רובין זצ"ל בספרו "שנים מקרא"

